

Dage i Disneyland

Forleden læste jeg — ikke for første gang, men med en fryd som var det — en bog af Ray Bradbury. Jeg ved godt, moderne science-fiction folk ser på Ray Bradbury omtrent som avantgarde-jazzfolk plejede at se på Louis Armstrong, men Gud straffe deres indbildskhed: Bradbury er noget nær den eneste af hele science-fiction bundtet, der kan skrive. Skriv med stort S.

Bogen, jeg læste, hed *Something Wicked This Way Comes*, og jeg skal ikke genfortælle den, men den handler bl.a. om oktober måned, om et par drenge, der bliver voksne — og indimellem meget andet om en markeds-karrusel, der er således indrettet, at drejer den den ene vej, bliver man et år yngre for hver omgang, drejer den den anden, bliver man et år ældre.

På den måde bliver karrusellen en udfordring for drengene: For ønsker de at blive ældre, ønsker de at blive voksne? Og så hurtigt som muligt?

De bliver inddraget i et mareridt af dømoner og djævel, indtil den enes far finder den eneste løsning, der kan redde dem — og alle — fra nætten og døden og mareridtet: latteren, den befriende og udfriende latter.

Jeg siger det kun som en slags trailer. Dette er en historie om Disneyland. Men det var netop i oktober, og Bradburys bog blev den baggrund, jeg oplevede Disneyland på.

Minutter efter, jeg havde læste den færdig, stadig lettere svimmel, kørte vi mod Los Angeles for at se Disneyland. Et af de første stop undervejs var i Monterey, den gamle sardin fisker-by, John Steinbeck skrev så smukt om. Det første, vi så ved indgangen til Monterey, var naturligvis en gammel markeds-karrusel.

Der var ingen vej udenom. Jeg kørte en tur med min datter på en hvid gås, og Ray Bradbury havde fuldstændig ret. Jeg blev betydelig yngre af det.

Også af at vide, vi var på vej til Disneyland — og i øvrigt af at vide, Ray Bradbury selv boede i Los Angeles.

Så da der ved indkørslen til L. A. ad Freeway 1, i badebyen Santa Monica, stod et tavst forladt sommer-fjællebods-cirkus praktisk taget helt ude på molen, forladt og læst, men endnu ikke sammenpakket og kørt bort, omkring af børn, der stirrede på karrusellen — da havde jeg virkelig på fornemmelsen, der var noget forude.

Om der var.

Onkel Sam har maget det så sindrigt, at vil man — så at sige — fra Ray Bradbury til Disneyland, må man passere Hollywood. Man er nødt til at krydse Sunset Boulevard, stryge forbi Mickey Rooney's barbecue med hans fjæs i neon på facaden og — fem meter længere henne — Johnny Weissmullers helse-råkost forretning — der formentlig har faldende søgning nu, da den gamle Tarzan endelig er blevet definitivt sindssyg og på sit alderdomshjem tror,

han er Tarzan og forskrækker de andre beboere med sine høje junglehyl.

Hver hundrede meter på vejen ind mod Los Angeles står der folk på fortovet og sælger kort til stjernernes hjem, og kortene går lige fra officielle firfarvede stjerne-kort til hjemmelavede privat-dupliserede og koster nogenlunde det samme. Senere opdager man, at man tilmed for at komme endnu tættere ind på stjernerne end blot at nidstirre deres forhave og glo på deres berømte autografer og fodaftryk i fortovsfliserne på Hollywood Boulevard, kan leje deres tidligere taxichauffører eller serverings-personale, der gerne — udover at sørge for én — vil fortælle om, hvordan det var at betjene stjernerne, hvad de sagde, og hvordan de så ud.

Mange tilreisende går amok over denne stupide stjerne-dyrkelse, men irriterende, som den kan være, er den såmænd — som så meget andet ægte amerikansk — inderligt naiv og uskyldig.

Der er en fin ironi i den slags ting. Denne meget amerikanske form, som Hollywood repræsenterer, mindede mig mere end noget om den gang en af USAs første og største forfattere, Mark Twain, skrev sin bog om de 'Naive Rejsende'. Disse naive rejsende var go'ie gamle amerikanere, der — længe før NATO — var kommet til Europa for se den Gamle Verdens berømte klassiske kultur, og de blev vist rundt af en omsorgsfuld guide. På et tidspunkt viste denne guide dem Goethes autograf, men den hoppede de ikke på. De syntes, det var en grim autograf, og at mange små børn i USA skrev pænere, og hvis Europa virkelig ikke havde noget bedre på feltet, så skulle man ikke rende rundt og vise autografer frem.

Mark Twain havde virkelig et point der, et point for den fornuftige naivitet. Hvis han gik en tur i Hollywood i dag, ville han vende den mod sin egen nation. Alt, hvad man tænker ved alle de — direkte som indirekte — stjerne-autografer, der vælter én i møde fra annoncer, skilte, fliser, fjernsyn, er netop: Sikke grimme håndskrifter. Stakkels den grafolog, der skulle tyde alle de overdrevne Fer og Ger, de slyngede Ser, de vanttige Wer...

Hollywoods håndskrift er hæsli, og Hollywoods markeds-karrusel gør kun én ældre, ikke klogere, men trætere og mere kynisk. Men O.K., det er kun rimeligt, man skal betale noget for at komme til Disneyland. Mirakler er sjældent gratis. Kun undertiden kan de — som Bradburys bog — fås for en femmer.

Men man fortryder ikke, man kørte igennem L. A. til Anaheim, hvor Disneyland i år på 25. sæson ligger. Disney-land er — som en Disney-elsker fra barndommen havde håbet, men ikke uden videre turdet tro — et mirakel. Allerede ved indgangen, når man står i kø for at aflevere sin tyve dollars i entré, begynder man at lugte noget: eventyr.

Rent og skært eventyr.

Måske er det kun fordi *When You Wish Upon A Star* lyder ud igennem højtaltaler. Måske er det kun fordi man som barn drømte om Disney-land — og nu er man her, pludselig, og er ikke længere barn, men har endda ét med.

Man går ind, og man går langsomt — man kan ikke lade være. Der er for meget satse på, og det er alt sammen så gennemført og konsekvent. Tivoli og Bakken vil aldrig mere blive det samme.

Lad os tage et par af 'forlystelserne' sammen, så ved De, hvad jeg mener.

Der er f.eks. 'Inner Space' — en elektrisk togrejse i et univers af skiftende mørke, mælkeveje og stjernehimle, et kvarters '2001' at rejse igen — i bevægelse.

Hvad 'Inner Space' i virkeligheden handler om, er cellulær forskning, men i Disneys version bliver det magi, netop fordi det bevæger sig, det er fler-dimensionalt. At se en kolbe er én ting, at rejse igennem den en anden. Hos Disney bevæger alt sig. Disney næsten skabte begrebet *animation*, og animation er meget nær bevægelse: levendegørelse.

Hvis et trip som 'Inner Space' — der stadig kun er en af mindst halvtreds 'forlystelser' i Disneyland — kan kaldes psykedelisk alkymi, kan man måske kalde 'Submarine Voyage' biologisk alkymi. Undervandsrejsen — som er bogstavelig for så vidt som man anbringes i en undervandsbåd — fører én rundt i et Disney-hav med vandplanter, koral, havfruer, skibsvrag, hajer, blæksprutter, fisk på evig jagt efter hinanden — alt sammen *animeret*.

Akkurat som når man et tredje sted i Disneyland kan se og høre showet 'America Sings', et potpourri over den amerikanske sang fra minearbejderne og bombuldplukkerne til ragtime-pianisterne og Broadway-showene. Det er, hvad det er, men det vinder en ny og rørende dimension ved, at det er gæs, der synger om arbejdet på jerbanerne, frøer og coyoter, der synger om prærien, høns, der er korpiger på Broadway. Walt Disneys nationalsang synges i vid udstrækning af slanger, gribbe og krokodiller.

Eller tag et andet Disney-land-show, 'Ti-Ki Room', der kunne kaldes en slags fugleteater. Animerede fugle af alle størrelser, farver og former sidder på pinde og i bure, de taler sammen, og de begynder at synge sammen. Men det er kun begyndelsen. Snart synger blomsterne i rummet med, dekorationerne på bordene synger med, selv væggene og loftet synger med, alt har mund og mæle, alt synger og gynger i en vild mekanisk jam-session.

Det er mere end en 'forlystelse', det er en poetisk vision, det er magi. Og den virker straks og griber et publikum, der til sin egen overraskelse giver sig til at synge fællessang med fuglene — *'Let's all sing like the birdies*

sing', lad os alle synge som fuglene.

Godt program. Enhver med øjne og ører og en smule åbenhed vil indimellem føle sig som en syngende fugl eller et betaget barn i Disney-land.

Jeg fik et lille yndlingssted de to dage, vi var der, et lille vandfald — på ingen måde entré-krævende og uden for alfarvej. Vandfaldet lignede klassiske vandfald, som man ser dem i Italien, der var kun et par forskelle: Venus og Bacchus var udskiftet med Snehvide og De Syv Små Dværge, og i stedet for vinlov og vulkaner, så vi egern og hjorte, Chip og Chap og Bam-bi. Vandet løb hen over dem. Det var smukt. Det var virkelig en skulptur.

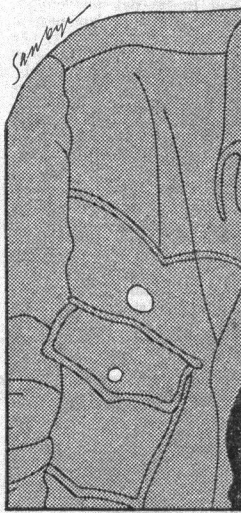
Selvfolgelig er det der, den hænger: hele Disney-land er en skulptur, en udstilling — ja, en kunst i sig selv. Med al sympati for Andy Warhol må man indrømme, han kan kun blive en pæn nr. to.

For Disney har mere end realiseret enhver kunstners drøm om sit eget museum, han har gjort det til alles. En stor amerikaner, Thomas Edison, opfandt mere eller mindre lyset, filmen, lydbandet. En anden stor amerikaner, Walt Disney, brugte disse ting til poesi.

Han skabte ikke blot sit eget blad og sine egne film og sin egen fabrik — som Warhol — men også sit eget land.

Edison tændte USA og Verden. Gud sagde: 'Bliv lys!' og Edison arrangerede det. Disney animerede det. Edison var en videnskabsmand, Disney en eventyrets og popkulturens Edison.

Disneys verden er naiv og romantisk. Den er, som Ray Bradburys verden, barndom-

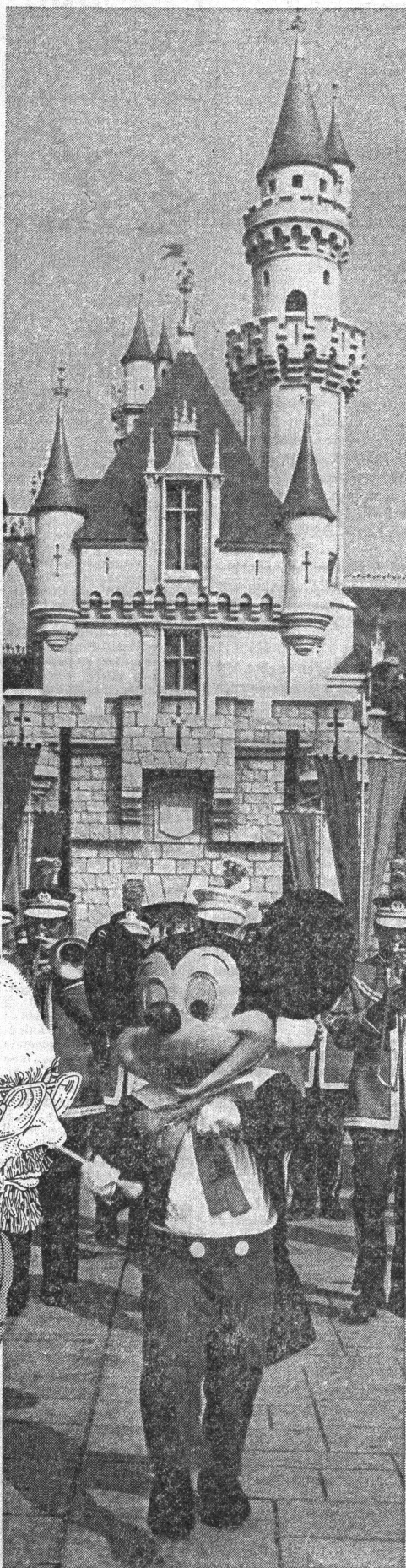
mens glæde og gru, sentimentalitet og fantasi. Den er drøm og lykke, men den er også viden om den hæse heks, der venter lige bag vandfaldet.

Disneys verden er gennemført i Disneyland. Det er et genis gale drøm ført ud i sin yderste konsekvens.

Ved indgangen kan man, når man ankommer, indregistrere sig som borger i Disneyland. På Disneys postkontor er man stadig utilfreds med, at man skal benytte amerikanske stempler og frimærker, men det har Onkel Sam sagt. Et Anders And-frimærke ville ellers kun være rimeligt.

Hele dagen igennem vandrer nemlig alle Disneys figurer rundt i landet og taler med folk og fæ. I gaderne møder man Chip og Chap, Fedtmule, Pluto, Mickey Mouse, Gårdmand Bjørn, Andersine, og ustandselig bliver børnene fotograferet sammen med dem. Og spillerne i kostumerne er dygtige og gennemprofessionelle og har gået på skole for at lære at bevæge sig som figurerne, og de må ikke 'tale' privat. Men alle jubler, hver gang én viser sig, og der er konstant kø foran persona-leudgangen, hvorfra de kommer. Det er næsten som en religiøs ceremonie at se Mickey Mouse velsigne børnene, løfte dem, tage om dem og lade dem komme til sig.

Hvordan ville De reagere, hvis De mødte en Anders And på Deres egen størrelse? Det er instant poesi. Det er en drøm. Og som Kim Larsen så

COLLAGE:
JØRGEN SAABYE

rigtigt sang: 'Uden drømme bli'r man skør'.

Men hvis man bliver skør i Disneyland er det snarere af for mange end af ingen drømme. Drømmene overlapper hinanden: Pluto bjæffer på dækket af Mississippi-damperen 'Mark Twain', mens Abraham Lincoln taler i baggrunden.

Som i optøget, der finder sted seks-syv gange om dagen. Paraden bevæger sig igennem Disneyland og tager ca. en time. Ingen har nogen sinde overværet den i sin helhed.

Den begynder f.eks. med et orkester bestående af 25 trompetister, alle spillende på sølvtrumpeter, iført sølvuniformer og kørende på fem forsøvede lastbiler. Så kommer 50 korpiger med indbyggede revolvermænd og poker-spillere fra en Lucky Luke-saloon. Så en løve der spiller elektrisk harpe. Så seks virkelige elefanter med balletpiger på ryggen akkompagneret af et New Orleans-band. Så tyve jitterbug-dansende rulle-skøjteløbere af begge køn ...

Paraden kan ændre sig, selv om den altid er så gribende som Titanics undergang. Det eneste, der står fast, er starten: Den indledes altid med Disneys fire esser: Anders And, Mickey Mouse, Fedtmule og Pluto.

For som det hedder i Disneyslands Disney-museum, hvor Walts kontorer er omhyggeligt rekonstrueret: 'Det startede alt sammen med en mus'. Den rene og skære sandhed. Hele dette land, hele denne verden, startede med en mus.

Og med den idé, som musen Mickey repræsenterede, og som ingen havde udnyttet så genialt siden Æsop og H.C. Andersen: At alt menneskeligt er dyrisk, at alle mennesker er dyr. At præsidenten er en grib, tankpasseren en bøver, støvsugersælgeren en ræv.

Og at de bedst fanges gennem korte og klare billeder. En frø kvækker. En frø er grøn. Også en frø bliver forelsket.

Jeg tænkte på en dansk fisker, jeg engang talte med. Han var utrokelig over sin baby-datters tidlige død, og han sagde det med ordene, helt stilfærdigt: '— Og hun havde ikke engang set en krabbe!'

At se en krabbe, det lyder af så lidt for de voksne, de der er vant til at gøre vrøvl over dressingen til den eller hævde, vinen var forkert valgt.

At se en krabbe er ikke desto mindre — for en fisker som for alle andre — en magisk og mystisk oplevelse af livets mangfoldighed.

Og folk som afdøde Disney og nulevende Bradbury ser hele tiden på krabber og prøver at få andre til det.

Jeg ønsker også min datter skal se en krabbe. Men jeg er glad for, hun har set Disneyland. Og jeg er lykkelig over, der findes et sted, hvor markeds-karrusellen har drejet så mange omgange at vi er lige gamle over for stjernerne såve l som Gårdmand Bjørn.

DAN TURELL